Nr. 33. **Toruń, 13. lipca 1910.** **Rok III.**

KŁOSY

Organ Związku Kółek Roln. Zachodnio-Pruskich.

(Tygodnik wychodzący co sobotę.)

Przedpłata kwartalna wynosi na wszystkich pocztach w Niemczech **75 fenygów.**
Ogłoszenia przyjmuje się za opłatą 20 fen. od jednołamowego wiersza. Przy powtórzeniu udziela się stósownego rabatu. — **Kółka** od ogłoszeń siewów i bydła rozpłodowego płacą tylko **10 fen.** od wiersza.

Szczęść Boże!

Wszelkie przyczynki redakcyjne prosi się adresować **Połczyński** Wysoka, Wittstock pr. Frankenhagen Wpr.
W sprawach druku i ekspedycyi oraz wiadomości o ruchu w „Kółkach" **S. Buszczyński,** Thorn, Brückenstr.
Ogłoszenia i reklamy przyjmuje **K. Zabłocki** Thorn, Brückenstrasse.

OD PATRONATU.

Panów wicepatronów prosi się, by już teraz w czasie letnim przygotowali **założenie nowych Kółek,** ażeby Kółka już w **październiku** mogły być założone i w ciągu zimy pracować mogły. W myśl uchwały sejmiku w Tucholi najracyonalniejsze są **Kółka parafialne,** i tak zechcą pp. Wicepatroni **każdę parafię** z osobna wziąść pod uwagę.

Prosi się pp. Wicepatronów o doniesienie **do 1. października** do patrona, czy i które nowe Kółka **zamierzają założyć,** przyczem o każdej parafji rezultat swych zabiegów zaznaczyć zechcą.

Kędzierzawka.

Przed 3 laty zapowiadał pewien wielki właściciel niemiecki, że kędzierzawka **zupełnie wytraci** kartofle w Niemczech. Popłoch zrobił się w całym kraju, izby rolnicze zarządziły środki zaradcze, wołano już o ustawy prawne, a przynajmniej policyjne, aby zapobiedz szerzeniu się zarazy. Tymczasem w roku 1908 i 1909 nastąpiły zupełnie wyjątkowo obfite zbiory kartofli, o »kędzierzawce« zapomiano, a nawet żartować zaczynano z »próżnych strachów«. Aż tu w tym roku złowrogi ten gość znów się ukazał na naszych polach, w niektórych okolicach tak groźnie, że plon kartofli **do połowy** już jest zniszczony.

Początki tej choroby zaznaczają się żółknieniem zrazu tylko niektórych krzaków. Bledną, potem żółkną, nareszcie pokazują się czarne plamy na naci, która z czasem zupełnie usycha. Zwijanie się liści w górę jest objawem, od którego »kędzierzawka« wzieła swoje nazwanie, ale nie koniecznie na każdej roślinie się okazuje. Teraz **pora śledzić,** na swoich polach tę chorobę, gdyż później, kiedy kartofle już normalnie zaczynają obsychać, można łatwiej objawy choroby przeoczyć.

Następstwem choroby jest naturalnie przerwanie wegetacyi kartofli; nawiązane kłęby przestają się rozwijać i podlegają w wielkiej części gniciu, albo już w ziemi, albo później w kopcu.

Środków zaradczych na tę chorobę **niema,** ale straciwszy część swego żniwa, strzedz sie trzeba, by nie wysadzić znowu zarażonych kartofli, gdyż wtenczas strata będzie o wiele jeszcze większa.

Ponieważ wybieranie osobne zdrowych, a opadniętych kartofli jest prawie niemożliwe, zatem kartofle i gatunki z pola, gdzie się wogóle pokazała choroba, pod żadnym warunkiem **do sadzenia** użyte być **nie** mogą.

Nie wszystkie gatunki w tym roku porówno są opadnięte. Najbardziej cierpią rychłe i średnio-rychłe gatunki, jak »Róże« i »Up to date«, z późniejszych »Silesia« i »Merker«, najlepiej bronią się dotąd »Wohltmany« gatunek z wielu względów najlepszy, i w »Kłosach« tylekrotnie polecany.

Dalej na temsamem polu, na którem pokazała się choroba, nie można sadzić kartofli prędzej jak za 4--5 lat.

Po trzecie **łętów** od chorujących kartofli nie można używać, ani do nakrywania kopców, ani na podściołkę dla bydła, ani też nie powinno się ich podorywać, tylko zgrabiwszy **spalić.** Kto w jakiej bądź postaci łęty w ziemię chowa, ten zaszczepia sobie rolę chorobą.

Według dotychczasowych doświadczeń zaraza ta, (jak wszystkie choroby) opada przedewszystkiem wątłe lub osłabione osobniki, dla tego w ostatnie 2 lata mniej była widoczna, gdyż wystąpiła tak późno, że niejeden wziął

»Kłosów« 1 M. u K. Zabłockiego w Toruniu.

ją za naturalne usychanie dojrzewających ziemniaków. W tym roku z powodu nagłych zmian pogody — (po długotrwałej suszy, długotrwałe deszcze, przeplatane w niektórych okolicach mrozami) — ziemniaki nie miały naturalnych warunków rozwoju, ztąd zaraza miała przygotowane dla siebie warunki. Róbmy wszystko co można, by jej działanie **poskromić** i **brońmy ziemniaka** najważniejszego z naszych ziemiopłodów. *(L. P.)*

POKŁOSIE.

Wyka piaskowa czyli kosmata. Wyka piaskowa nie jest jak nazwa mówi, rośliną ziem piaszczystych; siać ją można na wszystkich rodzajach gruntów, na których zwykła wyka się udaje, a więc na dostatecznie żyznych i odpowiednią ilość wapna zawierających, za wyłączeniem jedynie gruntów bardzo zwięzłych lub suchych, sapowatych piasków. Wyka piaskowa opiera się zarówno silnym mrozom podczas zimy jak i przymrozkom wiosennym, a na suszę jest wytrzymałą.

Najlepiej uprawiać wykę po oziminach, na gnoju sianych. Czas wysiewu może być różny, od początku lipca do końca sierpnia.

Główny pożytek z wyki piaskowej mamy wiosną, od pierwszych dni maja do połowy czerwca daje ona nam obfitą, żyzną przez zwierzęta nasze chętnie zjadaną zieloną karmę.

Wykę piaskową zasiewa się z żytem świętojańskiem, na mórg wysiewa się 35 funt. wyki i 60 funt. żyta.

Po sprzęcie wyki na zielono dość jeszcze czasu na zasiew końskiego zębu lub flancowanych buraków pastewnych, albo brukwi.

Z powodu, że nasienie wyki piaskowej jest drogie, poleca się jedną część pozostawić na sprzęt na ziarno; przeznaczoną na ten cel część pola s p r z ą t a s i ę n a z i e l o n o w p i e r w s z y c h d n i a c h m a j a. Tak wcześnie wykoszone rośliny odrastają bardzo szybko i wydają wcześnie dojrzałe nasienie. *L. Bł.*

Jaskołki jako zwierzęta domowe. Każdemu gospodarzowi wiadomo, jak nieznośną plagą dla zwierząt domowych są muchy w porze letniej. Bydło i konie nie mają w stajniach ani chwili spoczynku, gdyż napastowane bezustannie przez te owady i zmuszone opędzać się bez przerwy od tego dokuczliwego napastnika.

Pewien niemiecki gospodarz odkrył sposób obronny i tak go opisuje w pewnej gazecie: W mojem podwórzu gospodarskiem jest długa stajnia, która zapełniona jest znaczną ilością bydła, a w ogrodzie znajduje się staw i rowy i pomimo to much i komarów prawie u mnie niema. Cały sekret braku much polega na tem, że postarałem się, aby większa ilość jaskółek u mnie się osiedliła. W tym celu poumieszczałem deszczułki odpowiednio wycięte wszędzie, gdzie się tylko dało, a więc na gzymsie budynku od strony południowej, a także i wewnątrz stajen, na wierzchu filarów itp.

Takie deszczułki służą jaskółkom za podstawę przy budowie gniazd. Na frontowej ścianie zaś powbijałem w tym celu łaty drewniane. Jaskółki chętnie też z mojej pomocy skorzystały i ulepiły znaczną liczbę gniazd tak, że na zewnętrznej ścianie pod dachem naliczyłem ich przeszło 100, a wewnątrz stajen około 50. Na 150 gniazd mamy już 300 starych jaskółek, a że każda para wysiaduje 2 razy 3 do 5 młodych, przeto okrągło liczyć można, że tych pożytecznych zwierzątek jest u mnie co najmniej 1.200 sztuk, które bezustannie są w ruchu, w pogoni za muchami i komarami. Nic przeto dziwnego, że u mnie much i komarów prawie niema, a raczej dziwić się potrzeba, jak ta liczna skrzydlata gromada może się wyżywić muchami i owadami.

Ruch w Kółkach.

Komorsk, d. 10. lipca 1910 r.

Sprawozdanie Kółka rolniczego na Komorsk i okolicę, które się odbyło dziś w **Komorsku** o 5 godz. po południu u p. Daszkowskiego. Zagaił je zastępca przewodniczącego pan Jasiński z Komorska, i uwiadomił zebranych członków iż 6 delegatów i to pp. Majewski, Jasiński, Karpiński, Kaskowski, Bogalecki i Maciejewski brali udział na sejmiku 7. lipca t. r. w Tucholi. Pan Jasiński odczytał sprawozdanie z sejmiku w Tucholi. Pan prelegent głównie nakłaniał wszystkich członków do zapisywania »Kłosów« i wskazał jak w czasie letnim wręcz głównie nam »Kłosy« są potrzebne, że, żadne Kółko bez swego organu »Kłosów« nie może istnieć. Dalej powzięto myśl, aby w zimowem półroczu odbywały się miesięcznie 2 posiedzenia. Także ma być wprowadzona kontrolka członków. Świnie od czerwonki także wspólnie od Kółka zaszczepi się. Zastępca p. przewodniczącego miał wykład »jak potrzeba dla młodych ludzi brać udział w szkołach rolniczych« i to w zimowem półroczu. P. skarbnik odbierał składki kwartalne. Członków było obecnych 26. Na przyszłem posiedzeniu które się odbędzie 14. sierpnia jest na porządku dziennym zamówienie sztucznych nawozów. Zastępca zakończył posiedzenie pochwaleniem Pana Boga.

Karpiński, sekretarz.

Świecie, d. 6. 8. 10. Zebranie Kółka roln. odbyło się w hotelu p. Strunca przy licznym udziale członków i gości. Przybył także wicepatron p. Domaradzki, którego wita prezes p. Różycki podnosząc zasługi jego około rozwoju Kółek rol. w powiecie świeckim. Sprawozdanie o zwiedzeniu stacyi doświadczalnej w Bydgoszczy i próbnych pól w Mochelku wygłosił p. Manikowski z Nowego Dobra. Podziwialiśmy z jaką umiejętnością referował nam swoje spostrzeżenia o wyniku badań, jakiemi zajmuje się stacya doświadczalna, zachęcając obecnych członków o skorzystanie w przyszłości z podobnej wycieczki. Na propozycyą prezesa zwiedzają obecni członkowie gospodarstwa pp. Skomskiego i Różyckiego, gdzie po wspólnej pogadance i referacie delegatów o przebiegu sejmiku w Tucholi, rozeszli się wszyscy z tem zadowoleniem i przekonaniem, że taka wspólna łączność i praca około rozwoju naszej gałęzi gospodarczej przyczyni się do podniesienia dobrobytu naszego. Przyszłe zebranie odbędzie się 11. sierpnia o godzinie 1-szej w hotelu p. Strunca. *Zarząd.*

Zebranie Kółka rolniczego na parafię sulęcką i parchowską odbędzie się 14. b. m. o 4 godzinie po południu na sali pana Weissa w **Parchowie.** (niedziela). *Zarząd.*

W **Szwarcenowie** odbędzie się zebranie Towarzystwa rolniczego na parafię Szwarcenowską w niedzielę, dnia 14. sierpnia o godz. 5 po poł. w lokalu p. Rutkowskiego. *Zarząd.*

Zebranie Kółka rolniczego w **Kamieniu** odbędzie się 21. 8. 10. po nabożeństwie u członka pana Molusa. *Zarząd.*

W **Bobowie** odbędzie się zebranie Kółka roln. w niedzielę 14. t. m. o godz. 4. po południu u p. Kaszubowskiego. *Zarząd.*

Kółko rolnicze na Nowącerkiew i okolicę odbywa swe zebranie w niedzielę dnia 14. t. m. o 5 godzinie po południu na sali p. Neumanna w **Nowejcerkwi.** Panowie rolnicy stawmy się wszyscy, Szanowny p. Prezes starać się będzie jak dotąd służyć odpowiedniemi wykładami. Po zebraniu płacenie za siemię, rąkiel i marchew. *Zarząd.*

Posiedzenie Towarzystwa rolniczego dla Różanny i okolicy odbędzie się w niedzielę, d. 14-go Sierpnia o godz. 4-tej po południu w lokalu p. Jurkiewicza w **Przysiersku.** *Zarząd.*

Pokrzydowo. Zebranie Kółka rolniczego odbędzie się w niedzielę d. 14. b. m. o godz. $3^1/_2$ na sali p. Pirsiga. O liczny udział prosi *Zarząd.*

Zapytanie.

Ponieważ siewam u siebie przeważnie żyto a bardzo mało pszenicy, są żniwa ozimin u mie nadzwyczaj utrudnione. Dlatego zamierzam zrobić próbę z jęczmieniem zimowym, który jeszcze przed żytem kosić można. Proszę o łaskawą odpowiedź, czy warto siewać jęczmień zimowy jaki przedpłód najodpowiedniejszy, jakiej roli i jakiego nawożenia wymaga?

W. Prab.

Nakładem i pod redakcyą Patrona Dr. L. Połczyńskiego, Wysoka. — Druk S. Buszczyńskiego w Toruniu.